

Grans Concerts Vic 24-25

Amb el mecenatge de la
INSTITUCIÓ PUIG-PORRET

EL LLIBRE VERMELL DE MONTSERRAT

L'Atlàntida
Centre
d'Arts
Escèniques
d'Osona

www.latlantidavic.cat

Divendres, 28 de febrer de 2025

A les 20 h - Sala 1 Ramon Montanya

El recull de cants i danses populars del segle XIV amb les primeres anotacions coreogràfiques de la història

Escolania de Montserrat

Capella de música de Montserrat

Esbart Dansaire de Rubí

Punt de malura, grup instrumental

Llorenç Castelló, director

Llibre vermell de Montserrat

00. ***Germinans Germinabit - Cant gregorià***

01. ***O virgo splendens***

02. ***Stella splendens***

03. ***Laudemus virginem***

04. ***Splendens ceptigera***

05. ***Los set gotxs***

06. ***Cuncti simus***

07. ***Polorum regina***

08. ***Mariam matrem***

09. ***Inperayritz***

10. ***Ad mortem festinamus***

 Escolania
de Montserrat

MONTSERRAT | MONESTIR | MIL·LENARI

Si conteniu els estossecs amb un mocador, contribuïreu a reduir-ne notablement la intensitat del soroll.

Gràcies!

El *Llibre Vermell de Montserrat* és un llibre manuscrit de grans proporcions (42,3 x 31 cm), actualment amb 137 folis de pergami, i copiat cap a 1399. L'original tenia uns 154 folis. És excepcional que s'hagi conservat, amb caplletres, notacions musicals i miniatures. Ha agafat gran rellevància per la notació musical i pels uns signes al damunt que serien la primera notació coreogràfica de què és té notícia a Europa.

Cap a 1807 va ser deixat en préstec al marquès de Lió, i això el va salvar de la crema de la Biblioteca a la Guerra del Francès. L'any 1885 va retornar al monestir per compra, però deteriorat i sense alguns folis. És el llibre número 1 de la Biblioteca i el nom li ve de la coberta de vellut de color vermell amb què va ser enquadrada al segle XIX.

El còdex reuneix continguts molt diversos, diversos còpiats de manuscrits anteriors, i amb afegits fins al segle XVI: miracles de la Mare de Déu de Montserrat en llatí, privilegis, cants dels romeus, homilies, pràctiques devocionals, tractats teològics, i descripcions i lloances de l'univers creat, amb un mapa del món conegut.

La part més coneguda és el cançoner amb deu cants, vuit en llatí, un en català i un en occità, que conforma una col·lecció única en el seu gènere a Europa.

El mateix llibre explica en llatí la destinació dels cants i balls: “Com que els pelegrins volen cantar i ballar mentre vetllen a l'església de Santa Maria de Montserrat, i també de dia a la plaça; i com que allí només s'han de cantar cançons honestes i devotes, s'han escrit aquestes cançons”.

Per entendre com funcionava aquesta vetlla dels pelegrins, podem llegir la descripció que el 1514 en feia l'abat Pedro de Burgos: “Después de acabadas las funciones de la noche, que son las nueve poco más ó menos, se quedan muchos peregrinos en la iglesia á velar. Los cuales juntándose en diferentes corrillos, unos con malas voces y buenos deseos dan música á la Reina de los Ángeles, cantándole muchas canciones devotas, y aunque por ser tan diferentes á un mismo tiempo, había de causar disgusto la diversidad de tonos, voces y coplas, lo cierto es que no cansan, y que como conciertan en el intento principal, que es alabar á Nuestra Señora, así tambien en aquel desconcierto hay una consonancia apacible y que agrada.”

Els pelegrins envaïen l'espai sonor com si cada grup sabés només els seus cants. Un efecte musical que probablement sorprendria molt les orelles contemporànies!

Les danses del *Llibre Vermell* proven de substituir-ne d'altres profanes o atrevides, considerades no dignes del lloc. Els textos en llatí fan pensar, però, que hi devia haver monjos o eclesiàstics que hi participaven, i que els pelegrins només hi podien respondre amb la tornada. Hi ha tres poemes en llengua vulgar: uns goigs de model antic escrits en català amb una mica d'influència occitana —els goigs es van ballar a dins les esglésies almenys fins al Concili de Trento— i dos poemes en català amb influència més forta de l'occità provençal. S'hi veu bé la tradició trobadoresca de cantar i ballar alhora.

Alguns d'aquests cants són explícitament en ball redon: *Los set gotxs*, *Cuncti simus*, *Polorum regina* i el virelai *Stella splendens*. També destaca una dansa de la mort en forma de virelai, *Ad mortem festinamus*, la més antiga conservada amb notació musical. Textos i melodies foren còpiats probablement entre 1396 i 1399, i la majoria se situen en l'estil italianesc i francès de la denominada *Ars Nova*, malgrat que un parell segueixen models més antics, com *O Virgo splendens* i *Laudemus*. I amb una peça molt trobadoresca: *Imperayritz de la ciutat Joyosa*. De les deu cançons, només dues es troben en altres manuscrits. Tres són simplement en

forma de cànon, cinc en forma de danses, i dues més en polifonies simples (amb un motet polifònic i politextual, de manera que les diferents veus canten textos diferents alhora). Tot plegat conforma un conjunt de gran varietat musical.

Els músics del darrer segle han volgut interpretar aquests cants malgrat les limitacions de la notació i la gran distància històrica que suposa en les mentalitats i procediments musicals. Són coneguts els treballs que n'han fet Jordi Savall, Microllogus, Capella de Ministrers, Ensemble Anonymus, Ensemble Unicorn, i dotzenes d'altres i, és clar, l'Escolania de Montserrat. També grups de músiques actuals, rock i pop, han abordat aquest repertori, començant per la Companyia Elèctrica Dharma.

Jaume Ayats, Universitat Autònoma de Barcelona

ESCOLANIA DE MONTSERRAT

L'Escolania de Montserrat és una de les escoles de música més antigues d'Europa. Ja en el segle XIII, apareix en el Monestir benedictí i Santuari marià de Montserrat un petit grup de nois que, per mitjà de la pràctica del cant i de diversos instruments musicals, estan al servei d'aquest lloc tan singular. Al llarg dels segles, han sorgit compositors i intèrprets remarcables de l'anomenada Escola Musical Montserratina.

Sota la direcció i llarg mestratge (1953-1997) del P. Ireneu Segarra, l'Escolania va internacionalitzar-se enregistrant nombrosos discs i començant a participar en festivals o fent gires de concerts a molts països.

Els darrers anys, l'Escolania ha fet nombroses gires de concerts a l'estranger: als Estats Units, Xina, Itàlia, Alemanya, Rússia, Hongria, Suïssa, Bèlgica, França i Polònia, a més de nombrosos concerts a Catalunya. I ha enregistrat els CDs *Salve Regina*, amb obres del P. Ireneu Segarra, i *Música espiritual contemporània*, amb música pensada per l'espai d'art Sean Scully de Santa Cecília de Montserrat.

Actualment, l'Escolania està formada per més de cinquanta nois, de nou a catorze anys, procedents de tot Catalunya. Durant els anys que estudien a Montserrat fan els darrers cursos de Primària i els primers de Secundària. El fet de ser uns 10-12 alumnes per curs permet oferir-los una educació molt personalitzada. Aquests darrers cursos s'ha intensificat molt l'ensenyament de l'anglès i la presència de les noves tecnologies a classe. Al matí fan els ensenyaments generals, i a la tarda els estudis de música. Cada escolà estudia dos instruments, el piano i un segon instrument a escollir, a més de llenguatge musical, orquestra i, no cal dir, el cant coral, que constitueix l'especialitat de l'Escolania, que canta sota la direcció de Llorenç Castelló.

La majoria dels escolans, quan deixen Montserrat, continuen els estudis de música. Especialment en les darreres dècades, alguns destaquen professionalment com a cantants, instrumentistes o directors.

La finalitat de l'Escolania, avui, com en segles passats, és la participació diària en la pregària del santuari, juntament amb la gran aflluència de pelegrins de tot el món.

És també funció de l'Escolania la difusió de la música sacra, tant d'autors propis (Escola Montserratina), com de compositors internacionals.

A través del cant, els escolans són missatgers de pau i de bellesa. Amb el llenguatge universal de la música, traspassen tota mena de fronteres i parlen directament al cor dels qui els escolten.

CAPELLA DE MÚSICA DE MONTSERRAT

La Capella de Música de Montserrat es funda l'any 1997 sota la direcció del P. Jordi-Agustí Piqué i Collado amb la finalitat de dotar el monestir d'un cor que, en les celebracions litúrgiques més solemnes, pugui complementar la capella de monjos que canten amb l'Escolania. Aquesta funció principal es veu ampliada amb la participació, sempre que cal, en les produccions de l'Escolania de Montserrat –concerts, gires, enregistraments– que requereixen la participació de veus d'home. L'any 2000 n'assumeix la direcció Joaquim Piqué i Calvo fins l'any 2007 n'agafa el relleu Eduard Vila i Perarnau. Entre el 2009 i el 2012 Bernat Vivancos pren el relleu en la direcció i a partir de 2012 fins a l'actualitat Llorenç Castelló n'assumeix la direcció.

La Capella és un grup d'entre vuit i catorze veus masculines, la majoria antics escolans, amb una sòlida formació musical. Com a cor estable a veus iguals, realitza també produccions individualment com ara concerts i enregistraments.

ESBART DANSAIRE DE RUBÍ

L'Esbart Dansaire de Rubí és una entitat cultural fundada l'any 1923, que ve de celebrar el seu centenari, i que ha treballat sempre en la recerca de nous camins per a la presentació de les danses tradicionals de les terres de parla catalana amb el respecte més gran pels documents, però aportant a les seves interpretacions tota la riquesa i la qualitat tècnica habituals en la dansa escènica, fins a convertir els materials populars en un autèntic espectacle de dansa.

Avalen la seva trajectòria les seves innombrables ballades en diferents escenaris i places del país, les actuacions notables als millors escenaris de Catalunya, i mereixen especial esment algunes actuacions a l'estranger, com al Palau de la UNESCO de París, les presentacions en temporada estable del Gran Teatre del Liceu de Barcelona, l'enregistrament per a la BBC de Londres a la sèrie televisiva "The Magic Dance", presentada per Margot Fonteny, l'actuació al "Bellas Artes" de Mèxic, com també a Leningrad, a Tunísia i al Wold Economic Forum de Davos.

Ha estrenat els espectacles "Carnestoltes", de Joaquim Serra, vestit per Fabià Puigcerver, al Gran Teatre del Liceu; "Setmana Santa" d'Espriu, amb Enric Majó; "Canigó", amb música de Manel Camp i vestuari de Mercè Paloma, del que va oferir-ne vuit representacions al Teatre Nacional de Catalunya; ha intervingut en els concerts "Celebrem la primavera", oferint les imatges de dansa des de la Televisió de Catalunya i darrerament "La muixeranga d'Algemesí", "Haikús en temps de guerra", sobre els poemes de Miquel Martí i Pol, i la proposta reivindicativa "DansaXXI.cat", juntament amb totes les danses del repertori tradicional, assolides amb la tasca constant durant els seus 100 anys d'història. El 29 de juny de 2013 va estrenar l'obra pòstuma del coreògraf Joan Serra, "Miratges", el 2016 va posar a l'escenari un recull de danses sobre música de Manuel Blancafort, i el 2023 ha presentat l'espectacle "Nemini Parco", nova coreografia de Jordi Rubio, amb música d'Arnau Vilà i vestuari de Pau Fernández.

Ara torna a recuperar el treball fet l'any 1977, amb el Pare Gregori Estrada, per mostrar la connexió del Llibre Vermell de Montserrat amb la dansa popular i la presència al text de coreografies pensades per a ser ballades pels peregrins. Una producció per al Mil·lenari de Montserrat, que recull la feina feta per figures com el Pare Gregori, Albert Sans, Fabià Puigcerver i el P. Ireneu Segarra. L'Esbart Dansaire de Rubí és una companyia no professional de dansa, formada per un cos de ball de 25 dansaire i un equip tècnic de 10 persones, sota la direcció de Jordi Rubio i Serra.

PUNT DE MALURA

Punt de Malura neix l'estiu de 1999 i s'ha mantingut actiu des de llavors actuant al carrer fent cercaviles o acompanyant danses, o en concerts a dalt de l'escenari arreu dels Països Catalans. Podem destacar la seva participació en festivals internacionals com el Cornamusam d'Olot, el FIMPT de Vilanova i la Geltrú. I fora de Catalunya, ha actuat en diverses edicions de la Xuntanza Internacional de gaiters d'Ourense i en el programa «Trébede» de Radio 3.

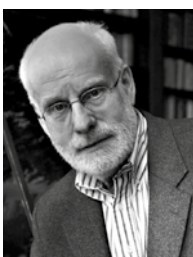
És una formació que ha configurat el seu repertori a partir de melodies tradicionals, si pot ser menys conegudes que les que sovintegen en els enregistraments actuals del mercat, divulgant així la música tradicional del nostre país en la contemporaneïtat.

LLORENÇ CASTELLÓ, DIRECTOR

Nascut a Barcelona l'any 1976, va iniciar els seus estudis musicals a l'Escolania de Montserrat, on va ser deixeble del P. Ireneu Segarra del 1986 al 1990. Té el títol superior de llenguatge musical, i el professional de composició i piano realitzats al Conservatori Superior de Música del Liceu. Ha estat professor del Departament de Didàctica de la Música a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Des dels seus inicis és membre de la Capella de Música de Montserrat, el cor d'homes que acompanya ocasionalment l'Escolania. El 2009 esdevé segon director de l'Escolania de Montserrat, i el 2012 se li confia també la direcció de la Capella de Música. El 2014 assumeix la direcció de l'Escolania de Montserrat, amb el desig de ser un bon hereu de la tradició rebuda des d'infant, amb estimació per la música conreada a Montserrat durant segles i amb projectes musicals d'obertura als temps actuals.

Propers concerts

28.03.25

TON KOOPMAN & FRANZ SCHUBERT FILHARMONIA

Els concerts per a violí de Bach i la *Simfonia Júpiter* de Mozart

DIVENDRES 28 DE MARÇ

A les 20 h

Preu: 10 € - 32 €

16.05.25

LOS QUE ESTAU AMB LO FRONT NÚVOL, LOS QUE TENIU LO COR TRIST

Amb textos de Verdaguer creada per Roger Vila

DIVENDRES 16 DE MAIG

A les 20 h

Preu: 10 € - 24 €

01.06.25

TIRANT LO BLANC, D'ANTONI ROS-MARBÀ I NÚRIA ALBÓ

Una cantata històrica dirigida pel mateix compositor

DIUMENGE 1 DE JUNY

A les 18 h

Preu: 18 €

Informació i venda d'entrades

www.latlantidavic.cat

(estalviaràs 1 € per entrada si ets Padrí o Amic)

Taquilles de L'Atlàntida

De dimecres a divendres de 15.30 h a 19.30 h

Dissabtes de 10 h a 13 h

Una hora abans de cada espectacle

Organitza

L'Atlàntida
Centre
d'Arts
Escèniques
d'Osona

Amb el mecenatge

Ajuntament de Vic

Vic,
ciutat a la
mesura humana

Patrocina

INSTITUCIÓ PUIG - PORRET

FUNDACIÓ PRIVADA CATALANA

LA VANGUARDIA

Amb el suport

 **Diputació
Barcelona**

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Col·laboradors

**CATALUNYA
RÀDIO**

Cat **M**úsica

**REVISTA
MUSICAL
CATALANA**